

در استقبال از دعوت رئیس‌جمهور از سلاطین مختلف برای تمرکز بر منافع ملی

نقد مصلحانه حافظ منافع ملی

حمایت از خبرنگاری تحقیقی به دست آورد. در بخش چندرسانه‌ای نیز محمد رضایتی از روزنامه «فرهیختگان» بابت انتشار یادکست رادیومضمون در این رسانه شایسته تقدیر شناخته شد. به این ترتیب «فرهیختگان» توانست با کسب سه عنوان

برگزیده شود. اثر زینب مروقی نیز که در خبرگزاری ایسنا منتشر شده بود عنوان شایسته تقدیر را از آن خود کرد. «فرهیختگان» در بخش جایزه ویژه جشنواره یعنی خبرنگار تحقیقی نیز صاحب عنوان بود و توانست جایزه ویژه هیات داوران را بابت

«فرهیختگان» بیشترین نماینده را میان برگزیدگان بیست‌ویکمین جشنواره ملی رسانه‌های ایران داشت

سرویس فرهنگی با عنوان «بی‌بی‌سی راوی هفت‌پا» برگزیده شد. در بخش چند رسانه‌ای محمد رضایتی، عضو شورای سردبیری بابت انتشار یادکست رادیو مضمون در بخش چند رسانه‌ای (صوت) شایسته تقدیر شناخته شد. در بخش جایزه ویژه جشنواره یعنی خبرنگار تحقیقی نیز «فرهیختگان» صاحب عنوان بود و محمد امین ایمانجانی، مدیرمسئول روزنامه جایزه ویژه هیات داوران را بابت حمایت از خبرنگاری تحقیقی دریافت کرد.

خبرنگاران که همواره وظیفه مورد توجه قرار دادن اتفاقات و نظرات شخصیت‌های مختلف را برعهده دارند، یک روز در سال این فرصت را پیدا می‌کنند که خود نیز مورد توجه قرار گیرند. فرصتی که باعث می‌شود هم سختی‌ها و شیرینی‌های این حرفه به مخاطبان نمایانده شود و هم اهالی رسانه بتوانند با مرور فعالیت‌های یک‌ساله‌شان، ارزیابی از نقاط قوت و ضعف خود به دست آورده و در راستای بهبود آن تلاش کنند. این نقاط قوت و ضعف زمانی بهتر نمایان می‌شود که متخصصان حوزه رسانه از دیدگاه یک ناظر بیرونی به مقایسه عملکرد رسانه‌های مختلف پرداخته و ارزیابی از فعالیت رسانه‌های مختلف را ارائه دهند. جشنواره ملی رسانه‌های ایران که آیین اختتامیه آن روز سه‌شنبه مصادف با روز خبرنگار با حضور رئیس‌جمهور و جمعی از اهالی این حوزه در سالن اجلاس برگزار شد نمونه‌ای از بسترهای موثر در ارزیابی رسانه‌ها محسوب می‌شود. شاید بتوان یکی از مهم‌ترین معیارهای ارزیابی عملکرد رسانه‌ها را میزان توجه آنها به منافع ملی و تلاش برای ارجحیت دادن این اصل بر منافع فردی و جناحی توصیف کرد، امری که رئیس‌جمهور نیز در اختتامیه جشنواره بر آن تأکید کرد و در بخشی از سخنرانی خود که به این بحث اختصاص داشت گفت: «با قلم و بیان کمک کنیم کسانی که در میدان هستند بتوانند در حل مشکلات موفق شوند. نگوئیم چون فلافی از حزب و دسته ماست موفقیتش مهم است و کسی که رفیق و هم‌کلاس ما نیست، موفقیتش مهم نیست. به ملت و منافع ملی باید فکر کرد و این باید نقطه مشترک همه با هر اندیشه و از هر جناحی باشد.» رئیس‌جمهور همچنین به لزوم ایجاد امید در بین مردم نیز اشاره کرده و در این باره اظهار داشت: «ما در دولت و همه کسانی که قلم به دست دارند باید در دل مردم ایجاد امید کنیم و بدانیم با این کار در جهت منفعت ملی و راهبرد جمهوری اسلامی حرکت کرده‌ایم.» یکی از مهم‌ترین فاکتورهای تحقق هرچه‌بیشتر منافع ملی افزایش میزان امیدواری در جامعه است. امید موتور محرک حرکت و رشد جامعه محسوب می‌شود و هر قدر این موتور با قدرت بیشتری کار کند طبیعتاً منافع ملی نیز بهتر و سریع‌تر محقق خواهد شد. برای بررسی مهم‌ترین نقایص فعالیت رسانه‌ای در ایران که مانع از حرکت پرشتاب در مسیر تحقق منافع ملی می‌شود به سراغ دو تن از کارشناسان و فعالان این حوزه رفتیم که مشروح این گفت‌وگوها را می‌توانید در ادامه در همین صفحه مطالعه کنید. در این گفت‌وگوها همچنین مهم‌ترین وظایف دستگاه‌های حکمرانی در قبال رسانه‌ها مورد بررسی قرار گرفته است.

۹ برگزیدگان جشنواره ملی رسانه‌های ایران

در اختتامیه بیست‌ویکمین دوره جشنواره ملی رسانه‌های ایران که همزمان با روز خبرنگار با حضور رئیس‌جمهور در سالن اجلاس سران برگزار شد برگزیدگان جشنواره در بخش‌های مختلف معرفی شده و جوایز خود را دریافت کردند. اسامی برگزیدگان نهایی به شرح زیر است:

در بخش ویژه جشنواره یعنی تبیین و روشنگری اثر عاطفه جعفری از «فرهیختگان»

۹ گفت‌وگو

ناصر ایمانی، عضو پیشین شورای سردبیری روزنامه رسالت

در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

باید تحمل شنیدن حقایق را بالا ببریم

رسانه‌ها لازم است در جهت بهبود یا جبران کاستی‌ها و نواقص منفعل نبوده و با تیر انداختن در نواقص و کاستی‌ها لزوم حل یا جبران این اشکالات را به مسئولان گوشزد کنند. رسانه‌ها هم‌راستا با رساندن صدای مردم به گوش حاکمیت، لازم است این موارد را در چهارچوب حفظ منافع ملی محقق کنند و هر رسانه‌ای که توجه به هر گرایش و سلیقه سیاسی که دارد باید به این نکته توجه داشته باشد که مهم‌تر از گرایش و سلیقه سیاسی، منافع ملی است و این باید نقطه اشتراک تمام رسانه‌ها و مطبوعات کشور باشد. برای داشتن نگاهی اجملی به آنچه در مطبوعات و رسانه‌های کشور در راستای حفظ این اصل صورت گرفته، با ناصر ایمانی، عضو پیشین شورای سردبیری روزنامه رسالت گفت‌وگو کردیم. وی درباره اینکه چقدر رسانه‌های ما در راستای حفظ چهارچوب و منافع ملی حرکت کردند، گفت: «من نمره قابل قبولی به رسانه‌هایمان از این جهت نمی‌دهم. تصور می‌کنم که منافع ملی الان در مجموع رسانه‌هایمان، رعایت نمی‌شود و عمدتاً دیدگاه‌ها و نگاه‌ها و جریان‌ها هستند که مورد توجه قرار می‌گیرند و منافع ملی.» در ادامه مشروح گفت‌وگو ما را با این کارشناس مسائل سیاسی می‌خوانید.

۱۱۱

رسانه‌ها برای فعالیت در راستای منافع ملی باید چگونه عمل کنند؟

مهم‌ترین موضوع به نظر من داشتن سعه‌صدر است. یکی از نواقصی که ما داریم و بلاصلاً میان بزگان و فرهیختگان اهل رسانه‌مان وجود دارد این است که به‌نظر من یک‌مقدار هاضمه‌مان ضعیف است. به اصطلاح قدیمی می‌گفتند که «بایک غوره سردیش می‌کنه، با یک میز گرمی.» البته این هاضمه را بزرگ کرد و لازمه اینکه همه افراد با دیدگاه‌های مختلف با هم فعالیت و کار کنند، این است که بتوانیم قدرت تحمل خود در مقابل دیگران را بالا ببریم و فکر نکنیم حتماً آن چیزی که ما در همه عرصه‌ها فکر می‌کنیم دقیقاً درست است. البته همه اینها در چهارچوب منافع ملی است. افرادی که خارج از چهارچوب منافع ملی صحبت می‌کنند را کنار ندریم. در این چهارچوب، وقتی می‌توانیم بزرگ چتر با هم کنار بیاییم و زندگی کنیم که قدرت تحمل خودمان را برای شنیدن حقایق مختلف بالا ببریم، البته یک موضوع مهمی وجود دارد؛ وقتی می‌شود قدرت تحمل را مقابل افراد و سلاطین سیاسی بالا ببرند که بتوانند یا مجبور بشوند یا یکدیگر فعالیت مشترک داشته باشند در غیر این صورت تحمل یکدیگر سخت می‌شود. در دنیا روشی برای این امر به کار بردند که آن این است که نظام‌های پارلمانی، مبتنی بر احزاب مختلف است و احزاب در

پارلمان‌ها حضور پیدا می‌کنند. چیزی که در ایران نیست. وقتی احزاب در پارلمان حزب حضور پیدا می‌کنند، دولت‌ها هم از این پارلمان احزاب تشکیل می‌شود. وقتی دولت‌ها تشکیل می‌شود، خیلی وقت‌ها پیش می‌آید، که یک جریان سیاسی که مثلاً در آن پارلمان وجود دارد، ولو اینکه اکثریت هم داشته باشد، نمی‌تواند دولت تشکیل بدهد یا باید با احزاب دیگر هم به نوعی ائتلاف بکند که بتواند دولت تشکیل بدهد. همین ائتلاف کردن باعث می‌شود که در یک هیات دولت از ۲۰ وزیر، ۱۰ نفر برای یک جریان فکری باشد، چهارتا برای یک جریان فکری دیگر، سه نفر دیگر هم برای یک جریان فکری دیگر است و مجبور هستند که با هم، فعالیت و کار کنند. همین که با هم کار می‌کنند، قدرت تحمل را بالا می‌برد. ما چون در کشورمان این ساختارها را نداریم نتیجه این می‌شود که فقط نصیحت بکنیم.

حاکمیت چگونه می‌تواند رسانه‌ها را در این راستا کمک کند؟

اگر سازوکاری تنظیم شود که همه جناح‌ها موظف شوند با هم همکاری کنند، این مفید است. اگر این طور نباشد حاکمیت باید تلاش کند در جاهایی که ممکن است از افراد مختلف و چهارچوب منافع ملی استفاده کند. هدف منافع ملی باشد نه نگاه به جریان‌های سیاسی. الان مثلاً خیلی از پست‌ها را در کشور داریم که متعلق به دولت‌هایست و می‌توانند افراد با دیدگاه‌های مختلف سیاسی در این پست‌ها استفاده کنند و این آموزش را عملاً در جامعه بدهند که ما هدف‌مان رعایت منافع ملی است نه اینکه همه از یک جریان سیاسی باشند. در تمام جریان‌های سیاسی افراد زیادی وجود دارند که در چهارچوب منافع ملی فکر و عمل می‌کنند، چرا از آنها استفاده نکنیم.

چقدر رسانه‌های ما را در شرایط فعلی، راهکار محور و حامی منافع ملی ارزیابی می‌کنید؟

من نمره قابل قبولی به رسانه‌هایمان از این جهت نمی‌دهم. تصور می‌کنم که منافع ملی الان در مجموع رسانه‌هایمان، رعایت نمی‌شود و عمدتاً دیدگاه‌ها و نگاه‌ها و جریان‌ها هستند که مورد توجه قرار می‌گیرند تا منافع ملی. باید سطح مان را در حد منافع ملی بالا ببریم و از آنجا نگاه کنیم. آسیب‌هایش هم این می‌شود که یک جریان یا جناح سیاسی در برهه زمانی مثلاً ۱۰ ساله قهر می‌کند و کناری می‌نشیند، وقتی کنار می‌روند چون خودشان میدان نیستند، شروع می‌کنند به ضربه زدن و این قاعدتاً منافع ملی کشور را به خطر می‌اندازد. مردم را مایوس می‌کند، مردم احساس می‌کنند که مدبران به دنبال منافع شخصی خودشان هستند تا کشور.

روزبه علمداری، سردبیر پایگاه خبری جماران در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

در فضای فعلی رسانه کار تئوریسین را انجام می‌دهد

نقد‌های خودش را بدون تعارف و احتیاط بیان بکند. وقتی که احتیاط و ترس پشت یک قلم باشد، وقتی که یک زبان لگنت داشته باشد، طبیعتاً آنقدر گرفتار این احتیاط‌هاست که اصل فرصت به راهکار دادن برای حل مسائل مملکت هم نمی‌رسد و اگر راهکاری هم بیان بکند، شنیده نمی‌شود، چون خود همان محدودیت باعث می‌شود که جامعه هم زیاد به آن روزنامه‌نگار داخلی اقبال نشان ندهد که حالا آن راه‌حلش بخواهد موثر واقع شود. از یک طرف راه‌حلی پیدا نمی‌شود. اگر هم پیدا شود، شنیده نمی‌شود. به نظر من راهکار و چاره اصلی این است که روزنامه‌نگار بتواند حرفش را بدون تعارف و احتیاط بزند.

چقدر نگاه سیاست‌زده در رسانه می‌تواند آسیب‌زا باشد؟ یعنی رسانه‌ای به صرف یک وابستگی به مدافع صرف یک گروه سیاسی و نهاد اجرایی تبدیل شود و بخواهد به واسطه یک وابستگی جناحی، طرف مقابل را ولو با نقدهای غیراخلاقی مورد خطاب قرار بدهد. چقدر این امر می‌تواند شأن یک رسانه را مورد آسیب قرار بدهد و آن را از رسالت اصلی‌اش که همان اصلاح‌گری و رفع ایرادات است، دور کند؟

حتماً موثر است. مناسی این دلیل دارد. اول یک چیز بگویم، روزنامه‌نگاری حزبی یا سیاسی ایراد ندارد، در همه دنیا ارگان‌های حزبی یا سیاسی نهاد‌های وابسته به خودشان دارند و ایرادی هم ندارد. اما مشکل در کشور ما این شده که نهاد رسانه بار فقدان نهاد‌های مدنی و احزاب قوی و قدرتمند را هم دارد به دوش می‌کشد. وقتی که ما حزب فراگیر نداریم، روزنامه می‌خواهد جای او را بگیرد. روزنامه می‌شود حزب، تئوریسین، ابزار فشار سیاسی، نهاد مدنی. در حالی که اگر حزب و نهاد مدنی و گروه فشار سیاسی در جای خود فعالیت بکنند، حرفه روزنامه‌نگاری هم بهتر می‌تواند به‌طور مستقل و حرفه‌ای بالنده باشد و فعالیت بکند. از تمام نهاد‌های اجتماعی و مدنی آنچه نسبت به بقیه نهاد‌ها در جامعه ایران، قدرتمندتر و زنده‌تر است، روزنامه‌است و روزنامه‌ها بار آنها را هم به دوش می‌کشند و هر کسی هم می‌خواهد کار جدی سیاسی بکند، از روزنامه‌ها هم استفاده می‌کند؛ حال‌ای خودش یک روزنامه تاسیس می‌کند یا سعی می‌کند از آنها استفاده بکند. درک اصحاب قدرت ما باید جایگاه واسطه‌های رسانه را به خوبی بفهمند. درک بکنند و به آن احترام بگذارند و آزادی لازم را به آن بدهند. روز خبرنگار تمام مسئولان ما به خبرنگاران تیریک می‌گویند یا به خبرنگاران هدیه می‌دهند و از آنها تحلیلی هم نمی‌کنند. من معتقدم قدردانی و ارج دادن واقعی به خبرنگار و احیای واقعی جایگاه خبرنگار جز از طریق اعطای آزادی به اصحاب رسانه محقق نمی‌شود. اگر دلسوز منافع ملی هستیم و می‌خواهیم فارغ از دست‌بندی‌های جناحی حرکت بکنیم، اگر نگران اقدامات ضدانگیتی هستیم، باید کاری کنیم که خبرنگار ما داخل مرزهای کشورمان احساس کند که می‌تواند حرفش را بیان کند.

به نظر من خود اصحاب رسانه ما آنچنان بلوغی دارند که بتوانند منافع ملی را رعایت کنند و تعدادی را در رفتار خودشان حفظ کنند. حتی اگر هم به فرض کسی باشد که منافع را در همین فضای آزادی که عرض کردم زیر پا بگذارد و سوءاستفاده بکند هم قابل کنترل است. ضرر و آفت آزادی از محدود کردن آن کمتر است. یعنی اگر ما بیاییم به بهانه اقدامات ضدمنافع ملی، کل رسانه‌ها را محدود کنیم، مضراتش خیلی بیشتر از این است که مثلاً یک رسانه یا خبرنگار، کاری علیه منافع ملی بکند. به نظر ما باید این جایگاه را سازمان قدرت، درک کند و به رسمیت بشناسد و فهم چندجانبه‌ای از منافع ملی داشته باشد و فهم صرفاً امنیتی نداشته باشند. امنیت یکی از شئون منافع ملی است و بسیار هم مهم و حیاتی است ولی نباید همه امور را به نام منافع ملی، در پیچه امنیت دید و نگاه امنیتی داشت.

به نظر می‌رسد تاکنون کمتر به ایرادات ساختاری خود رسانه‌ها پرداخته شده است. در شرایط فعلی، جامعه رسانه‌ای ما به لحاظ فنی چقدر، در اصلاح ساختارها کارآمد عمل می‌کند؟ برای اینکه بتوانند، نقش موثرتری ایفا بکنند، باید چگونه عمل کنند؟

رسانه‌ها، اولاً باید تا جای ممکن به سمت حرفه‌ای‌تر شدن حرکت کنند. این را با توجه به واقعیت رسانه‌ها در شرایط کنونی می‌گویم. باید آموزش‌های حرفه‌ای بیشتری را به خبرنگارها بدهند. ما امروز متأسفانه در رسانه‌هایمان اگر واقع‌بینانه بخواهیم نگاه کنیم و نقدی هم به خودمان بکنیم، هم از لحاظ آموزش‌های حرفه‌ای و هم دانش متأسفانه اصحاب رسانه نسبت به دهه‌های قبل خیلی افت کردند و این باعث می‌شود حتی اگر امروز یک شرایط آزادی هم فراهم بشود، شاید خیلی از خبرنگارهای ما نتوانند وظیفه حرفه‌ای که دارند را انجام بدهند. پس یک آموزش حرفه‌ای باید در رسانه‌ها ارتقا پیدا کند. دوه خبرنگاران و اصحاب رسانه باید مطالعات و دانش خودشان را بالا ببرند. به‌ویژه اینکه در دنیای امروز، رسانه و کار روزنامه‌نگاری خیلی حرفه‌ای و تخصص‌محور شده است و هر کس باید در هر حوزه‌ای تخصص پیدا کند، به جای اینکه یک حوزه عمومی را برای خود تعریف کند و در همه زمینه‌ها قلم بزند.

چقدر فضای رسانه‌های ما این را درک کرده و به این سمت رفته که باید رکنر تمام انتقاداتی که وارد می‌کند، ببیند بشود حلقه‌هایی تشکیل بدهد برای ارائه راهکار. چقدر رسانه‌های ما به این شکل عمل کرده‌اند؟

به‌نظر راهکار اصلی و اساسی در این زمینه و چاره اصلی آزادی است. وقتی آزادی رسانه به آن معنا که عرض کردم شکل بگیرد، راهکارهایی که شما می‌فرمایید هم خود به خود در ذهن و قلم روزنامه‌نگاران شکل می‌گیرد و مطرح می‌شود. آزادی، یعنی اینکه روزنامه‌نگار بتواند در واقع